

ПОЕТИЧНА КНИГА „ЗАЗИМ'Є” – РОЗВЕСНЕННЯ У ТВОРЧІЙ ДОЛІ МИХАЙЛА ТКАЧА

Світлана Телешман. Поетична книга „Зазим'є” – розвеснення у творчій долі Михайла Ткача.

У статті йдеться про ідейно-художню своєрідність книги відомого українського поета-пісняра Михайла Ткача „Зазим'є” (1997), що засвідчила довершеність форми та змісту, а також тематичну незаангажованість віршованого слова її автора.

Ключові слова: ліричний герой, українська мова, пісня, історія, віра, любов, „колись”, „тепер”, істина.

Светлана Телешман. Поэтическая книга „Зазимье” – вешняя пора в творческой судьбе Михаила Ткача.

В статье молвится об идейно-художественном своеобразии книги известного украинского поэта-песенника Михаила Ткача „Зазимье” (1997), что засвидетельствовало совершенство формы и содержания, а также тематическую незаангажированность стихов ее автора.

Ключевые слова: лирический герой, украинский язык, песня, история, вера, любовь, „прежде”, „теперь”, истина.

Svitlana Teleshman. Poetic book „Zazimie” – the heyday in Mikhailo Tkach's creative destiny.

The article deals with the ideological and artistic features of the book „Zazimie” (1997), written by known Ukrainian songwriter Mikhailo Tkach. The book showed that author's poetry has perfect form and content, and also thematic impartial.

Key words: lyrical character, Ukrainian language, song, history, faith, love, „before”, „nowadays”, truth.

В останні роки життя Михайлові Ткачу, авторові славнозвісної „Марічки”, пісенної візитки буковинського краю, лауреатові Державної премії ім. Т. Г. Шевченка, писалося важко й болісно: *Тяжкіє наді мною цей тягар беззаконня, чорні хмари облуди і фальшивості... Хіба це не прикро, що поет не має сьогодні можливості у своїй державі видати книгу?..* (3, с. 2). Аж 15 років діставалася до читача збірка віршів „Зазим'є”. Бо автор її, радянський письменник, одного ранку прокинувся українським і був щедро обдарований свободою слова, вибору й усіма іншими, маленькими та великими, свободами. І це мало б сподобатися нашому письменникові. Якби тільки свобода слова не виявилася так тісно пов'язаною зі свободою вибору: можна не писати – і ніхто не посміє вкласти тобі до рук кулькову ручку, а до мозку – обридлу ідеологію; ну і можна писати, але тільки за „самвидавським” принципом: сам пишу, сам видаю та ще й, як варіант, сам читаю (поки цікаві, пороззявлявши роти, упиваються видовищним постмодерним карнавалом).

Відомий поет М. Ткач кілька років безуспішно намагався знайти спонсорів для видрукування нової книги віршів. Столиця не простягнула руки допомоги своєму талановитому жителю. Натомість підтримали поета земляки-буковинці. Збірка М. Ткача „Зазим'є” таки побачила світ у 1997 році.

Книга складається з п'яти розділів: „Повернення Бога”, „На таємній струні”, „Віч-на-віч”, „3 дівочих вуст”, „Вино журби, вино печалі”.

У передмові до збірки В. Дячков зазначає, що „Зазим'є” – „цілісна поетична побудова, хоча тематично й настроєво надзвичайно розмаїта. Тут і пронизливе відлуння сьогоденних громадянських хвилювань художника, осмислення гострих доленосних проблем народу, утвердження істин, вистражданих у станах драматичних прозрінь, і світла замрія ніжного лірика” [2, с. 5]. Ми спробуємо надати яскравості досить точному схематичному малюнку В. Дячкова.

І. Пронизливе відлуння сьогоденних громадянських хвилювань художника, осмислення гострих доленосних проблем народу.

Ці теми виходять із концентрату „Україна та українці”, реалізуючись у наступних цінностях-абсолютах: мова, пісня, історія, віра.

1. Мова. Так уже склалося історично, що українська мова завжди перебувала в загроженому стані. Загроза та була як пасивною (*нелегко було, проживаючи з покручю в межі, / Мову предків своїх не скалічити геть до основ* (2, с. 37), так і активною (*ми... зайдами потерзані до крові, / Не раз були позначені тавром / За право покохатися у слові, / Що в корені освячене Дніпром* (2, с. 18)). Це якщо говорити про зовнішню. А була ж ще внутрішня – підступна, як ніж у спину. М. Ткач називає внутрішніх ворогів „Гнучкошеєнко-ви”:

*Були вони такі кривоязичі,
Що й мати рідна взнати не могла,*

*І в тім, хіба, були завжди великі,
Що без жалю калічили слова (2, с. 18).
Що залишається робити поетові, якого воліють бачити без'язиким?
Мов квіти ніжні, гострі, як ножі,
Я з глибини душі слова дістану.
Нехай вони на чатах мови стануть,
Як болісної совісті мужі (2, с. 36).*

Ліричний герой цитованої поезії обіцяє напоїти свої слова гнівом: *Зачепить хто – на відсіч голова! / А хто пригріє – зачерпне любові (2, с. 36).*

Маємо зауважити, що для автора важливою є не тільки зовнішня форма слова – його звукова оболонка – як національно-специфічне, але й зміст – як інтернаціональне. А щодо змісту в М. Ткача єдиний критерій – правдивість. Так, у вірші „Доки спомин живий” автор закликає: *Отвержайте вуста правдомовні (2, с. 37),* а в поезії „Священне древо України” стверджує: *Освячені надіями Тараса, / Ми станемо єдино, як народ, / І не дамо злукавити у слові (2, с. 9).*

2. Пісня. Для українця пісня – річ сакральна. Приходить у життя ще материнською колисковою: *колискова / Нам душі опівала в сповитку (2, с. 11).* А згодом уже „рівняєм всі шляхи на голос пісні” (2, с. 49). Вона супроводжує українця протягом життя і часто стає хронографом його долі. А в історичному зрізі – документалістом долі нації: *Голосить пісня, як ми бездержавні / Будували дім свій (2, с. 19).* Вона ж, *одвічна пісня та, що зроду в нас була, / Не раз розп'яту душу України / У небеса надій на крилах підняла (2, с. 49).* Душа, окрилена надією, – багата й могутня душа. Вона хіба що мертвих із того світу не повертає. А дуже втомлених, бо битих століттями, – запросто наснажує до чергового бою. Отже, можна з певністю стверджувати, що своїми здобутками в державотворенні або, швидше, невтратою себе як нації, українці мають завдячувати також і рідній пісні. М. Ткач упевнений, що *ми не ослабнемо в корінні, / Допоки пісня в нас жива (2, с. 47).* І в той же час – *доки буде народ сподіватись на долю щасливу, / Не зітре пісня крил, не умре на співочих вустах (2, с. 48).* Тобто для автора є очевидним, що майбутнє (утім, як і минуле та сучасне) України й української пісні тісно взаємопов'язані, більше того, взаємозумовлені.

3. Історія. М. Ткач розглядає історію свого народу як антиномію двох вимірів: „колись” – минуле і „тепер” – сучасне. Закономірно, що кожного дня ці точки зміщуються вправо по осі часу. Відповідно ракурс спостереження змінюється, адже „тепер” стає „колись”. Усе більше нагромаджується цього „колись”, прожитого чи непрожитого розповідачем. З останнім теж, до речі, відбуваються зміни, які не можна не враховувати.

У своєму „колись” радянський поет М. Ткач не забігав надто далеко. Потреби не було. Для того, аби запевнити, що „жить стало лучше, жить стало веселе”, мав удатися до різочого протиставлення: безпросвітна минувшина – щасливе сьогодення. Хтось міг засумніватися у щасливості сьогодення і не пройнятися печальним духом підручників з історії. Щоби напевно зарадити хворобливій недовірі, таких відправляли у подорож по власній пам'яті. Щоправда, подорож – заголосно сказано. Скільки там до того підрумунського періоду життя? Рукою подати. Ще шкіра болить, що вже казати про душу. А вони питають, чи добре жилося. Погано, ой погано було під румунами!

Отже, запропоноване М. Ткачем протиставлення первісно мало такий вигляд: „колись” – безпросвітна минувшина – румунська окупація; „тепер” – щасливе сьогодення – радянська дійсність. В силу історичних обставин кінець ХХ століття мав би просто змістити акценти: „колись” – безпросвітна минувшина – радянська дійсність; „тепер” – щасливе сьогодення – незалежна Україна. Натомість маємо, за М. Ткачем: „колись” – гірке, але достойне минуле – Київська Русь, козацька доба; „колись” – минуле, в якому зійшли на манівці – радянський період; „тепер” – гірке, але не безпросвітне сучасне.

Гірке, але достойне минуле. Карма українського народу в тому, що між двох мечів – із Заходу і Сходу – *Нам споконвік роковано життя (2, с. 40),* вважає М. Ткач. Коло завжди було замкнуте. Раз не хотіли звідси йти, мусили боронитися від усіх, хто з цим не погоджувався. І паралельно – жити. В мирні часи нас осіяла мудрість Ярослава (2, с. 9), у воєнні – землі... для всіх могил знайшлося (2, с. 40). Завдяки незламному духу козацької свободи (2, с. 40) таки змогли з глухого виповзти кута (2, с. 9). Утім, далеко відповзти не встигли чи не зуміли.

Минуле, в якому зійшли на манівці. Нервово гортає книгу історії свого народу ліричний герой поезії „Священне древо України”. Раз у раз карається, що *не зберіг... в чистоті господу” (2, с. 8).* Тепер усе життя мусить *спокутувати... / На полянах настояну вину” (2, с. 8).* З вірша „Похорон

вождя” дізнаємося, що та вина – *задовгий шлях... трудного прозрівання* (2, с. 28) ліричного героя. Він вірив у справедливість і безсмертя радянської системи, не підозрюючи, що існує у світі сфабрикованих фактів, що і світ довколишній сфабриковано. Лише згодом дізнався правду про Гулаг та Голодомор. Почувався *похованим в собі патріотичним мерцем* (2, с. 28), поки не поховав *ідола, що лжою бронзолитий* (2, с. 29). А потім ще довго сердито сварив його. Зриваючись на пафос, як на фальцет, кричав: *Вам перед мертвими належить відповісти, / Мій вирок вам – їх справедливий суд!* (2, с. 29). Коли „патріотичний мрець” виголошує вирок мертвому ідолу, а вирок той – суд мертвих (чи не таких же, як ліричний герой?), стає зрозуміло, що треба бігти геть. Це якраз той випадок, коли йти по трупах – єдиний вихід, щоби не збожеволіти. Переступати ж через них не можна, бо надто густо розкидані.

Гірке, але не безпросвітне сучасне. Діти бояться мертвих. Тому й не дивно, що ліричний герой поезії „Повернення Бога” не хоче дотикатися до минулого. Ні, насправді він може бути сивочолими, але ж по-дитячому наївно мислить:

*На вічний прах обернені блюзніри
Ніколи вже не скривлять праву путь,
Ніколи суєслови й лицеміри
Не зможуть нас в минуле повернуть* (2, с. 27).

Утім, що як це автотренінг? Усе одно наївний. Бо ж відчуває ліричний герой, як *імперська тінь, ухопивши попущений повід, / ...і досі ще смикає в світле майбутнє назад* (2, с. 38). Від попущеного поводу ще далеченько до свободи. Залишається мріяти про те, щоб *повне право мати / Чашу волі випити сповна* (2, с. 39).

Україна 90-х бачиться ліричному героєві руїною на руїні століття. І він закликає націю: *Вже час – пора постати нам з руїни* (2, с. 12), *зніміть переляк, отверзайте вуста правдомовні, / На руїні століття розвійте задушливий чад* (2, с. 38). Однак сам не надто вірить у майбутні перемоги. Вважає їх пережитком „гіркого, але достойного минулого”, бо „ми тоді були самі собою” (2, с. 9). Тепер, значить, себе загубили, проте ще не збагнули цього, тому й вимагає ліричний герой поезії „Доки спомин живий”: *Подивіться... у сотні правдивих свічад* (2, с. 37). Так недалеко і до втрати державності: *Давно в Червону Книгу вписавши птаха, / Коли ж ми Україну впишемо туди?* (2, с. 25). Безглузда ситуація: втрачати Україну в Україні, тоді як навіть *послужливо гнучи хребти, / На Україні ми без України / Себе таки зуміли зберегти* (2, с. 18). Направду гірке сучасне від безпросвітності рятує віра.

4. Віра. Свого часу М. Ткач увів до однієї з ранніх збірок ряд віршів антиклерикального спрямування. То був крок назад, назустріч атеїстично налаштованій радянській системі. Про його вимушеність свідчить цілий розділ зі збірки „Зазим’є” під назвою „Повернення Бога”. Автор мислить віру могутнім об’єднальним фактором. Він переконаний, що мову, пісню, історію – цих трьох китів, на яких тримається Україна, – підважає плечима потужний атлант – релігія: *Від Бога наша пісня, наша мова* (2, с. 11) і *доля... від Бога* (2, с. 17). Наш народ займає окремішне місце серед інших. Бо доля його, за священним задумом Всевишнього, – особлива. Принаймні, так гадає М. Ткач, проводячи паралель між історичним шляхом української нації та життям Ісуса Христа: *на хрест ішли, несли свого хреста* (2, с. 9), але *хай для когось воскресати пізно, – / Ми ж не ті, що зламани на смерть* (2, с. 39), тому *наша віра, попрана без міри, / Воскресла духом з болісних тривог* (2, с. 27). Процес повернення до життя пов’язаний із давньою пам’яттю роду (2, с. 19): *З пам’яті відроджуєм себе* (2, с. 27).

Біблійні образи Каїна, Авеля, Ноя, Понтія Пілата стають у пригоді авторові, коли той віддається філософським роздумам про зрадливість людської натури. У М. Ткача немає сумнівів, що „*Каїн... сів до Ноя в човен*” (2, с. 31). Як наслідок, Господній дар – життя – перетворився на Божу кару. Автор спрямовує у вічність риторичне запитання: *Невже... щоб від каїнів позбутись, / Нам треба другого потопу?* (2, с. 32).

М. Ткач увиразнює релігійну тематику не лише на образному рівні, але й на лексичному: щедро пересипаючи тексти церковнослов’янізмами: *воків, еси, насущний, древо, отрочий, житіє, попрати, спокуса, злукавити тощо.* На троповому рівні особливо продуктивно функціонують епітети Божий та хрещений: *Божа любов, Божий благовіст, Божа кара; хрещений край, хрещена земля.*

Ліричний герой від імені всього українського народу кається (*Тебе, наш Боже, просимо уклінно: / На грішних нас не май на серці зла* (2, с. 11) та в ширій молитві благає Творця про допомогу (*Господи, подай нам сили днесь, / Визволи з насильної руїни, / На любов настав наш рід увесь* (2, с. 39).

Він свідомий того, що *доки... не вклякла віра під чужі хрести, / В океані долі нам шукати броду, / Образ України крізь віки нести* (2, с. 19).

Направду вражає ця наповненість, навіть переповненість, Ткачевих текстів „Богом” та „Божим”. Бо має характер раптової зливи. Очевидно, дуже густо пописало душу, перш ніж дістало можливість торкнутися паперу. Тому й лягло рясно-рясно, один в один. Це зрозуміло. Дивує інше: шлях до Всевишнього. Власне, за М. Ткачем, відсутність шляху: або, всупереч заповіді жанру, повернулися до блудного сина, або син не має себе за блудного: *До грішних нас, відлучених від віри, / З пільми вигнання повернувся Бог* (2, с. 27). Тоді як ліричний герой поезії „Похорон вождя, вертає мільйони страдників... з небуття” (2, с. 29), вигнанець Бог повертається сам. Виходить, просто не може залишити Україну напризволяще. А це вселяє віру.

II. Утвердження істин, вистражданих у станах драматичних прозрінь.

М. Ткач завжди був спраглий істин. Ще замолоду дошукувався їх і старанно загортав у позлітки дотепних афоризмів, щоби читачам ще до проби на зуб, так би мовити, смакувало. Комусь смакувало, а комусь (критикам, наприклад) – відганяло пліснявою. І що міг удіяти з цими другими автор? Нічого. Не міг їм зарадити, бо й собі не вмів. Чи повірили б сивочолому, що він уже давно не шукає істин, а вони приходять самі: життя накидає. І не все світлі...

У 1995 році М. Ткач поховав дружину Людмилу. Це була Втрата: *ми... не знаєм часто / Утратам справжньої ціни, не знаєм, що коли втрачаєм, – / Ми обкрадаємо себе, нелегко втрачене забути, / Бо загубити – не знайти, та любов, що не вернути, – / Навіки втрачена любов* (2, с. 104). Але мусив прийняти її, неприйнятну, щоби жити далі. Після безлічі розпачливих „чому?” (чому не зміг тебе я вберегти? (2, с. 97), чому так рано захотіла / Господня воля розлучити нас?, чому тебе нема? (2, с. 100) циклу „Подзвін надії і втрати”, присвяченому пам’яті дружини, поет шукає смирення і примирення в об’єктивній істині:

*Так не буває, щоб радість одна,
Щоб ниву життя перейти без печалі,
Так не буває, щоб тільки весна,
Щоб осінь не знала зими на причалі.
Так не буває, так не буває, –
Щось прибуває, а щось відбуває* (2, с. 101).

Утім, важко прийняти цю істину, одночасно знаючи іншу: *В житті любов – одна завжди* (2, с. 78). Виходить, коли кохання відбуває, те „щось”, яке приходить йому на зміну, заміною бути не може. А тому дуже багато гіркоти в жартівливих словах: *Коли нема того, що любиш, / То любиш те, що маєш* (2, с. 67). М. Ткач сам спростовує цю псевдоістину: *На самоті смиренні тим, що маєм, / Ховаєм жаль за тим, чого нема* (2, с. 67).

Перші два рядки поезії „Каїнові діти”: *В житті нічого не зникає, / Щось не буває із нічого* (2, с. 31) – автор почастино розгортає в інших своїх поезіях. Так, стверджуючи, що в житті нічого не зникає, М. Ткач не переконує, що наше існування – ходьба на місці. Звісно, ми рухаємося вперед, а значить, щось залишаємо позаду. Проте не обриваємо ниток, не можемо, навіть якби хотіли:

*Минуле наше в часі не минує.
Воно, як тінь, що разом з нами йде.
І не втекти від нього в дикі пуці,
І не сховатися ніде* (2, с. 75).

Ще одну істину: *Щось не буває із нічого* – М. Ткач доповнює словами: *В усьому є своя основа / І надбудова є своя* (2, с. 42). До основи дійти нелегко. Треба добре подумати, щоби її розгадати. Але ж тим і вражає... *загадка нас, / Що не відгадується просто* (2, с. 42).

М. Ткач простих шляхів не шукає. І коли в поезії „Вибір” він кладе на шальки терезів красу, з одного боку, та правду, з іншого, то не стоїть виключно перед особистісним відкриттям. Це буде рішення митця і водночас напучування колегам. Свідомий того, М. Ткач робить вибір:

*І я сказав: шанують правду всі,
Вона потрібна кожному до краю,
Але найбільше істини в красі,
І я красу по правді вибираю* (2, с. 42).

До цього часу буковинський автор неодноразово підкреслював у своїх віршах: правда для нього – абсолютна цінність. Що ж спонукало поета не просто змінити думку, але виголосити її

привселюдно? Може, відчув необхідність рятувати світ на зламі століття? Що ж, окрім краси, це під силу ще й любові.

III. Світла замрія ніжного лірика.

Лірик М. Ткач замріяно-ніжно співає про найсвітліше людське почуття – любов. Його розум холодно констатує *ззим'є, ззимну сторону* (2, с. 106) життя як „присядемо на дорогу” – кінець земного шляху і передчуття небесного. А серце – наївне. Чекає цвіту і птахів. Бо що таке *ззим'є*? Весна, яка приходить за зимою. А що приходить навесні? Любов. І знову чується молодим сивочолий автор.

Ліричного героя поезії „Вже не вернусь я в літо сорокове...” часом долає відчай: *Якою вже любов'ю не засвідчуй, / А вирок часу не скасують почуття* (2, с. 73). Каже собі це – і не вірить. Бо відчуває душою, що з милою *любов'ю молодіє* (2, с. 73). Вік – не перешкода, коли мова про сильне взаємне кохання. Якщо ж такого нема, то двоє – *високі береги, / Наче два заляті вороги, / Наче два одвічні вороги, / Наче все немиле навкруги* (2, с. 64). А між берегами – розливовода. Ліричний герой поезії „Розлий вода” карається єдиним питанням: *Хто винен – ти чи я, / Що між нас холодна течія?* (2, с. 64). Насправді він має відповідь, яку, проте, прийняти дуже тяжко: *О якби так мене любила ти, / Як любить та, котру я не люблю* (2, с. 64). Винна Вона. І Вона має бути покарана. Розумним вирокком було би забуття. Однак ліричний герой – зовсім недосвідчений суддя. Він вимагає: *Ти в душі зими не бережи, / Береги любов'ю пов'яжи* (2, с. 64). Колись, хворий і втомлений від невзасмності, мусить шукати лік у забутті. Як це робить ліричний герой поезії „Навчи мене”: *Навчи мене скоріш тебе забути* (2, с. 65). Щоправда, „репетиторство” не зовсім вдала ідея, коли йдеться про таке „безрадісне навчання” (2, с. 65):

*Навчи мене не висохти в журбі,
Навчи, навчи, як далі маю жити,
Божитися в коханні не тобі,
І не тебе усе життя любити...* (2, с. 65).

Тому ліричний герой поезії „Забуду” вирішує вдатися до „самостійної роботи”. Він майже весело грається словами, ритмом. Такий собі сонячно-теплий літній дощик падає. А вітер б'ється в шибки. М. Ткач застосовує засіб контрасту: пустотлива форма – гіркий зміст. Тим помітніше страждання ліричного героя:

*Забуду, забуду я,
Забуду твоє ім'я.
Закричить душа моя,
Як забуте ластів'я.
Не забуду, що забув,
З ким я був, але не був.
Не забудь – мене забудь,
В забутті щаслива будь* (2, с. 84).

Ліричний герой поезії „Зачекаю” пройшов етап забуття. Якщо він іноді дивиться в минуле, то поглядом тверезого: сталося те, що мало бути, бо не вмiли дорожити. Проте це не привід, щоби ховатися від любові. І ліричний герой не ховається. Але й не шукає:

*Не шукаю, не шукаю,
Бо ніколи не губив,
Зачекаю, зачекаю, –
Не дарма ж я так любив* (2, с. 69).

Дочекався свого кохання ліричний герой вірша „Зелені коники”. Він мріє про одруження просто неба. Нехай їх повінчає Бог, а рушником пов'яже виднокруг. Це буде величне єднання Бога, людини й природи. А до місця священної злуки молодих примчать коники: не вороні й навіть не білі, а зелені – „рисаки шалені” (2, с. 54).

Жартує М. Ткач, і то йому гарно вдається. Надто коли переймає „жіночу партію”:

*Чоловіче, не паруй
До голубки півня –
Як не думай, не мудруй, –
Півень їй не рівня* (2, с. 90).

На безпечних „голубок” чатують хитрі „коти”. Героїню поезії М. Ткача, сільську дівчину Одарку, спокусив багатий бізнесмен із міста. Принадив її до чарки, а тоді покинув. Найгірше, що то не

тільки Одарчина трагедія. Але й трагедія батьків дівчини та закоханого в неї односельчанина. Подібні історії мають відкриті кінцівки: *Бізнесмен на іншу важить, / Іншу кличе в „іномарку”* (2, с. 94).

Отже, повний контроль чоловіка над жінкою обертається трагедією для останньої. Не можна сказати, що неминуче, але найчастіше. Відповідно, коли слабка стать контрольованою бути не бажає, чоловік це згоден сприймати як особисту трагедію. *Я був довірливим, наївним Богом, / Коли твій образ заново творив*, – звиряється ліричний герой однієї з поезій М. Ткача. Митець прагнув, щоби його Галатея була з *пречистої любові, / Из незрадливих добрих почуттів* (2, с. 83). Творив її ревно й самовіддано. Натомість чекав обожнювання: *Мені вже вірилось, що я – твій Бог* (2, с. 83), *і вже здавалося, що ти на мене / Молитись будеш* (2, с. 83). М. Ткач не розповідає читачеві, чим і чому розчарувала Чоловіка Жінка. Можемо тільки здогадуватися, що самовільно вийшла за рамки контролю: *О, коли б я не був трагічним Богом!* (2, с. 83).

„Дві половинки” прагнуть до возз’єднання, скільки б страждань не завдавали одна одній. Наприкінці 80-х років ХХ століття ліричний герой поезії Олександра Ірванця гірко констатував: *У нас це так багато нас – без нас: / Мене без тебе, а тебе – без мене* [1, с. 83]. Через 10 років кричав-благав „двійник” М. Ткача: *Повернись, верни мене до себе... / Повернись, верни себе до себе* (2, с. 70).

Збірка „Зазим’є” стала розвесненням у творчій долі Михайла Ткача. Адже поет нарешті, в силу загальновідомих історичних обставин, отримав можливість бути собою. І він заговорив про наболіле – минуле, сучасне, майбутнє своєї країни. Ніби й раніше про це мовив. Мали б відбутися тільки часові зсуви. Але насправді змін зазнала свідомість ліричного героя, який зняв „ідеологічні” окуляри зі спотворювальним склом. Його Україну творять мова, пісня, історія, віра. Результатом глибокого переосмислення минулого стають болісні прозріння. Тепер вони не такі вже й страшні, адже є кому каються. Після антиклерикальних випадів, що мали місце в ранній творчості М. Ткача, спостерігаємо аж ніби відчайдушне звернення до Бога ліричного героя збірки „Зазим’є”. Релігійну тематику М. Ткач підсилює образним, лексичним, троповим рівнями. На переконання автора, саме віра може врятувати сучасне від безпросвітності. А ще – краса і любов. Лірик М. Ткач, як і раніше, замріяно-ніжно співає про кохання. От тільки смерть дружини Людмили привнесла у вірші образ Непоправної Втрати. Це згустило блакитнаву тональність поезій до сталльної. Слово М. Ткача стало виваженішим. Воно набуло тієї гармонії глибокого змісту та довершеної форми, до якої так прагнув протягом усього свого творчого шляху буковинський автор. Поетична книга „Зазим’є” засвідчила: зумів таки дійти до верховин майстерності наш земляк.

Література

1. Ірванець О. Лускунчик – 2004 : П’єси, вірші / О. Ірванець. — К. : Факт, 2005. — 208 с. — (Сер. „Непроза”). — ISBN 966-359-064-5.
2. Ткач М. Зазим’є : Нові поезії / М. Ткач. — Чернівці : Прут, 1997. — 111 с.
3. Ткач М. „Нашому возу весь час намагалися причепити п’яте колесо...” : / Інтерв’ю М. Ткача / Розмовляв В. Михайловський // Буковина. — 1998. — 7 лют. — С. 2.